

УДК 658.1

Ушакова М. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито значення управління фінансовими ресурсами у системі менеджменту підприємства. Визначено основні причини, що перешкоджають процесу формування та ефективного використання фінансових ресурсів. Запропоновано напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси, управління фінансовими ресурсами, система управління фінансовими ресурсами, формування та використання фінансових ресурсів, фінансові механізми.

Постановка проблеми. У сучасних умовах суттєвого значення набуває управління фінансовими ресурсами підприємств, їх достатність, механізми планування та поповнення, раціонального використання, а також здійснення інвестицій. Тому фінансові ресурси потребують новітнього науково обґрунтованого інструментарію управління, що дозволить безперерійно та раціонально функціонувати підприємствам в умовах мінливого зовнішнього середовища. Успішне функціонування підприємств як невід'ємних складових національної економіки є неможливим без ефективного управління фінансовими ресурсами. Кожне підприємство прагне застосовувати такі фінансові механізми управління, що будуть збільшувати його конкурентні переваги на ринку і сприятимуть фінансовій стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У системі управління підприємствами одним з найголовніших елементів є управління фінансовими ресурсами. Своєчасне розроблення та застосування цілісної системи управління фінансовими ресурсами забезпечує надійне, довгострокове функціонування підприємств. Значущість управління фінансовими ресурсами підприємств підкріплена інтересами держави, власників і персоналу. Багато вчених спрямували свої дослідження на аналіз ефективності управління фінансових ресурсів. Серед зарубіжних вчених цю проблематику розглядали Ю. Брігхем, Л. Гапенскі, Дж. Ван. Хорн, А. Кінг, Б. Койл, Т. Райс, В. Бочаров, Т. Бочарова, О. Бікова, Б. Промислов, І. Жученко, В. Ковальов, Є. Нагашев, Л. Павлова. Серед вітчизняних авторів слід відзначити: В. Арначого, В. Белоліпецького, І. Бланка, Л. Буряка, В. Виговську, В. Галасюк, О. Герасименко, В. Гребельного, А. Загороднього, Г. Нама, К. Павлюк, А.М. Поддєрьогіна та інших.

В. Гребельний зазначає, що фінансові ресурси – грошові ресурси, які представляють собою грошові фонди, як правило, цільового призначення, що знаходяться в розпорядженні [4, с. 112]. З цим твердженням можна частково погодитись. Звичайно, фінансові ресурси – це грошові ресурси, але те, що вони зосереджені тільки у грошових фондах не є правильним, оскільки при цьому не враховуються інші кошти, які є в наявності. Науковець наголошує на цільовому призначенні, що можна підтримати. Однак, що стосується розпорядження, то дане висловлювання є, на нашу думку, неповним, адже необхідно конкретизувати розпорядників цих грошових ресурсів у підприємницьких фінансових відносинах.

Л. Буряк пропонує свою версію визначення сутності фінансових ресурсів. Вчений стверджує, що фінансові ресурси – це грошові кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства. При

цьому вказує на те, що до фінансових ресурсів належать усі грошові фонди і та частина грошових коштів, яка використовується без розподілу по фондах [1, с. 245].

Такий підхід є дещо обмеженим і не надає більш повного розуміння сутності фінансових ресурсів. Але, неможливо не погодитись з тим, що фінансові ресурси все ж мають грошовий характер, тобто, що це грошові кошти, а також, що вони перебувають у розпорядженні підприємства. Слід відзначити, що Л. Буряк розуміє фінансові ресурси не тільки як такі, що перебувають у всіх грошових фондах, але й ті, що є поза ними. Необхідно погодитись з таким підходом, оскільки спостерігається певна частина фінансових ресурсів, що постійно задіяна у русі та не належить до жодного із фондів.

У словнику під редакцією О. Герасименко, Г. Роганова запропоновано два варіанти трактувань фінансових ресурсів. У першому випадку фінансові ресурси – фонди грошових засобів, що формуються суб'єктами господарювання, державою і населенням і використовуються для розширеного виробництва, матеріального стимулювання працівників, задоволення соціальних потреб, таких як витрати на оборону й державне управління тощо [3, с. 95].

Це визначення є більш широким, оскільки охоплює всі три складові фінансової системи, тобто фінансові ресурси держави, фінансові ресурси підприємств та фінансові ресурси населення. Воно є узагальнюючим, що, в свою чергу, не надає чіткого розуміння фінансових ресурсів підприємства.

У другому випадку, фінансові ресурси визначаються як сукупність коштів, сформованих з метою фінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді [3, с. 95]. Зважаючи на таке трактування, можна помітити, що в цьому випадку вчені сконцентрували увагу на фінансовій діяльності підприємства. Цим самим виокремили фінансові ресурси підприємства в окрему ланку. При цьому, вважаючи, що фінансові ресурси є сукупність коштів, на нашу думку, це є правильним, а стосовно того, що вони спрямовані лише на розвиток підприємства, то це є дещо спірним.

В. Виговська зазначала, що фінансові ресурси підприємства є грошовими коштами суб'єктів господарювання, які отримуються у формі доходів від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності за рахунок внесків власників коштів, залучених на фінансовому ринку або запозичених у контрагентів. Фінансові ресурси підприємства призначені для виконання зобов'язань перед суб'єктами господарювання, фінансово – кредитною системою, матеріального стимулювання працівників, здійснення витрат щодо відтворювального процесу [2, с. 244].

Слід зауважити, що В. Виговська також визначає фінансові ресурси підприємства як грошові кошти суб'єктів господарювання. Слід погодитися і з тим, що фінансові ресурси є сукупність доходів, внесків власників і коштів залучених на фінансовому ринку, або запозичених у контрагентів.

У цьому визначенні спостерігається не тільки детальне перерахування всіх напрямів формування, а також й напрями використання фінансових ресурсів. При цьому виокремлюються два основні напрями фінансових ресурсів, а саме:

- формування фінансових ресурсів;
- використання фінансових ресурсів.

Отже, проаналізувавши визначення фінансових ресурсів, потрібно відзначити, що запропоновано велику кількість підходів до визначення сутності фінансових ресурсів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи, запропоновані варіанти трактування сутності фінансових ресурсів, можна зазначити, що всі вчені одноставно наголошують на одному, що фінансові ресурси є грошовими коштами. Відповідно більшість науковців вважають, що вони зосереджені у фондах цільового призначення. Деякі вчені надають характеристику фінансових ресурсів і на макро-, і на мікроекономічному рівнях, або представляють взаємозалежності між фінансовими ресурсами держави та фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. Звичайно, передбачаються різні способи формування та використання фінансових ресурсів. Лише окремі вказують на мету, яка передбачається внаслідок руху фінансових ресурсів.

Таким чином, слід визначити головні сутнісні характеристики фінансових ресурсів, а саме:

- a) фінансові ресурси перебувають тільки у грошовій формі і тільки;
- b) фінансові ресурси є комплексною, багатогранною фінансовою категорією;
- c) фінансові ресурси можуть зосереджуватися у фондах цільового призначення та перебувати поза ними;
- d) фінансові ресурси, як правило, мають високу ліквідність та короткостроковий характер, але можуть динамічно змінюватися у процесі фінансово – господарської діяльності, набуваючи, при цьому, іншого вигляду;
- e) фінансові ресурси формуються та використовуються у процесі фінансової діяльності підприємства, фінансових відносинах;
- f) фінансові ресурси здійснюють приріст грошових засобів;
- g) фінансові ресурси забезпечують фінансування поточної, інвестиційної, дивідендної політики.

Враховуючи вищезазначені властивості, нами було сформоване авторське визначення фінансових ресурсів. Фінансові ресурси – це сукупність грошових ресурсів підприємства, що формуються і використовуються у процесі фінансових відносин, перебувають у фондовій та у не фондовій формах, забезпечують фінансування видів та напрямів фінансово-господарської діяльності, забезпечують приріст грошових засобів з метою безперервного функціонування підприємства.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз сутності фінансових ресурсів та пошук напрямів підвищення ефективності їх використання.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз дає змогу зробити висновок про те, що економічна нестабільність найбільш гостро позначилася на реальному секторі економіки. При цьому йдеться, що різке падіння обсягів виробництва,

яке супроводжується скороченням власних джерел фінансування виробництва, зниження інвестиційної діяльності підприємств. За таких умов посилюється непередбачуваність при формуванні фінансових ресурсів та підвищується ризик «недоотримання» фінансових коштів. Ключовою проблемою, що обумовила зниження поточної фінансової стійкості підприємств, є дефіцит грошових оборотних коштів, необхідних для забезпечення поточного виробництва. Хронічний брак фінансових ресурсів призвів до переходу підприємств на взаємне кредитування. Основними причинами є поглиблення диспропорцій у розвитку реального сектора і сфери обігу (відтік фінансових ресурсів з матеріального виробництва), не розробленість правових норм регулювання деяких видів економічної діяльності, відсутність дієвого механізму ціноутворення та незбалансованість між попитом і пропозицією [7, с. 17].

Слід згадати про фінансово-економічну кризу 2008-2009 рр., яка зумовила деформацію усього відтворювального процесу та виявила неефективність зв'язків між виробництвом, обміном та споживанням. Україна належить до тих країн, які найбільше постраждали від світового фінансово – економічного обвалу. У кризовому 2009 р. оборот роздрібної торгівлі в Україні зменшився на 11,7 млрд. грн., оптовий товарооборот підприємств – на 189,5 млрд. грн., а обсяг ВВП на – 33,3 млрд. грн. (при тому, що індекс споживчих цін становив 112,3%). [9, с. 25, 27, 275] Зараз для більшості підприємств першочерговими стали завдання підтримки стійкого виробництва, стабілізації поточної фінансової діяльності.

В умовах, коли всі галузі економіки переживають фазу депресивного розвитку, пошквалена господарської активності в реальному секторі можливо на основі припливу зовнішніх інвестицій, в тому числі і з бюджету. Однак в останні роки державне фінансування економічних програм практично згорнуто. Основна частина виробничих капіталовкладень здійснюється за рахунок внутрішніх коштів підприємств, перш за все амортизації, а вкладення в основний і оборотний капітал за рахунок заощаджень залишаються на вкрай низькому рівні.

Основними способами фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання мають стати:

- створення фінансових, юридичних обліково-контрольних умов для формування та використання за цільовим призначенням фондів амортизаційних відрахувань;
- подолання витоку капіталу з галузей матеріального виробництва в сферу обігу і за кордон;
- підвищення норми накопичення за рахунок капіталізації чистого прибутку;
- акумулювання національних і валютних заощаджень населення для подальшого їх перетворення на реальний промисловий і фінансовий капітал;
- повинен діяти ефективний товарний ринок (товари продаються та купуються найкращим чином, діє внутрішня і зовнішня конкуренція) [7, с. 19].

Висновки і пропозиції. Таким чином, велике значення на підприємствах має фінансовий менеджмент, бо успішна діяльність підприємства неможлива без раціонального управління фінансовими ресурсами. Раціональне управління фінансовими ресурсами має бути спрямованим на:

- виживання фірми в умовах конкурентної боротьби;

- запобігання банкрутства і великих фінансових невдач;
- лідерство в боротьбі з конкурентами;
- максимізація ринкової вартості фірми;
- прийнятні темпи росту економічного потенціалу фірми;
- ріст обсягів виробництва і реалізації;
- максимізація прибутку;
- мінімізація витрат;
- забезпечення рентабельної діяльності.

Потрібно зважати на структуру джерел формування та використання фінансових ресурсів, і в першу чергу, на питому вагу власних. Велика питома вага залучених засобів збільшує фінансову

залежність та супроводжується додатковими витратами на сплату високих відсотків по кредитах комерційних банків, дивідендів по акціях і облігаціям і ускладнює ліквідність балансу підприємств. Розмір і структура фінансових ресурсів багато в чому залежать від обсягу виробництва і його ефективності. Постійне зростання виробництва і підвищення його ефективності є основою збільшення його фінансових ресурсів. Наявність фінансових ресурсів у достатній кількості і ефективно їх використання визначають фінансовий стан підприємств, фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, а також є запорукою довготривалого функціонування.

Список літератури:

1. Буряк Л.Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі / Буряк Л.Д. – К., 2007. – 432 с.
2. Виговська В.В. Управління фінансовими ресурсами суб'єктів малого підприємництва / Виговська В.В. – К., 2006. – 445 с.
3. Герасименко О.В. Фінанси підприємств (термін. словн.) / Герасименко О.В. Роганова Г.О. – К., 2007. – 148 с.
4. Гребельний В.І. Фінанси підприємств / Гребельний В.І. – К., 2004. – 232 с.
5. Кисельова О. Структурні особливості зовнішньоекономічної діяльності України / Кисельова О. // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 4. – С. 93-101.
6. Клочко В. Глобалізація та особливості сучасної економічної кризи / Клочко В. // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 27-37.
7. Мазаракі А. Риннок споживчих товарів в Україні: посткризові тенденції / Мазаракі А. Лагутін В. // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 17-26.
8. Мацибора Т. Конкурентоспроможність як фактор інвестиційної привабливості видів економічної діяльності / Мацибора Т. // Економіка України. – 2011. – № 9. – С. 38-42.
9. Статистичний щорічник України за 2009 рік. – К., 2010. – 465 с.
10. Соколик М. Диспропорції у розвитку споживчого ринку України / Соколик М. // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 3. – С. 47-53.
11. Тищук Т. Оцінка міжгалузевих ефектів стимулювання попиту на продукцію окремих галузей економіки України / Тищук Т. // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 3. – С. 23-25.

Ушакова М. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В статье раскрыто значение управления финансовыми ресурсами в системе менеджмента предприятия. Определены основные причины, что мешают процессу формирования и эффективного использования финансовых ресурсов. Предложены направления усовершенствования управления финансовыми ресурсами предприятий.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, управление финансовыми ресурсами, система управления финансовыми ресурсами, формирование и использование финансовых ресурсов, финансовые механизмы.

Ushakova M. V.

Kyiv National University of Trade and Economics

MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES

Summary

In the article the importance of financial management resources in enterprise management is defined. The main reasons preventing the formation process and effective use of resources are determined. Improving directions of financial management of enterprises are offered.

Key words: financial resources, financial management system, Financial management, development and use of financial resources, financial mechanisms.